

Research Paper

Explaining the Role of Chastity and Hijab in the Security of Social Security from the Perspective of the Qur'an

Sajad Nikkho ^{1*}, Mahdi Aslani ², Salman Rezvankhah³

1. Department of Theology and Islamic Education, Farhangian University, Tehran, Iran
2. Graduated With a Phd In Islamic Studies, University Of Quran And Hadith, Tehran, Iran
3. -Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

Received: 2019/04/07

Revised: 2024/06/08

Accepted: 2024/07/15

Use your device to scan and read the article online

DOI:

[10.30495/jzv.2024.21008.2812](https://doi.org/10.30495/jzv.2024.21008.2812)

Keywords:

Chastity and hijab, social security, Quran, Islamic clothing, women

Abstract

Introduction: Qur'an-based understanding of the vital position and relationship of these two concepts, in addition to deepening religious knowledge and providing the right direction to achieve the most basic real needs of man and human society, is to provide a guaranteed way out of moral and social crises, which the most basic needs of man today is peace and security has faced serious challenges. Based on this, the aim of the current research is to identify the depth and dimensions of the two concepts "chastity and hijab" and "social security" from the perspective of the Qur'an and to explain their relationship in the desired social system of the Holy Qur'an.

Methods: The methodology of the present research is qualitative content analysis, based on which the verses of the Holy Quran were analyzed according to the title of the research, and based on that, the effect of chastity and hijab on social security was investigated

Findings: The findings of the research show that social security is one of the main goals of the hijab legislation, and hijab and chastity have certain functions for the social security of the society, including the health of social relations and closing the ways of foreigners' infiltration.

Citation: Nikkho S , Aslani M , Rezvankhah S . Explaining the role of chastity and hijab the security of social security from the perspective of the Qur'an. Quarterly Journal Women and Society. 2024; 15 (58): 185-196.

*Corresponding author: Sajad Nikkho

Address: Department of Theology and Islamic Education, Farhangian University, P.O Box 889-14665, Tehran, Iran

Tell: 09177332495

Email: s.nikkho@cfu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Understanding based on the Qur'an has a vital position and the relationship between the two concepts of chastity and hijab and social security, in addition to deepening religious knowledge and providing the correct direction to achieve the main real needs of human beings and human society, is to provide a guaranteed way out of moral and social crises. Today, the most basic human needs, i.e. peace and security, have faced serious challenges. Therefore, the following article seeks to examine the role of chastity and hijab in the sustainability of social security, and the verses of the Holy Quran have been used to achieve this examination. Based on this, the **aim** of the current research is to identify the depth and dimensions of the two concepts "chastity and hijab" and "social security" from the perspective of the Qur'an and to explain their relationship in the desired social system of the Holy Qur'an. In order to investigate this issue, first the concepts of research such as the Holy Quran, hijab and chastity and social security have been defined and explained, then the relationship between hijab and chastity and social security and the effect of hijab and chastity on social security in the Holy Quran has been studied.

Methods

methodology of the present research is qualitative content analysis, based on which the verses of the Holy Quran were analyzed according to the title of the research, and based on that, the effect of chastity and hijab on social security was investigated.

Findings

The findings of the research show that social security is one of the main goals of the hijab legislation, and hijab and chastity have certain functions for the social security of the society, including the health of social relations and closing the ways of foreigners' infiltration. The results of the research show that chastity and hijab and its observance in

various ways have a direct effect on the maintenance and sustainability of social security, and this importance becomes more valuable when we see that one of the origins of social security is the social health of people in the society. In the end, researchers are suggested to study other works of hijab and chastity from the perspective of the Holy Qur'an or other religious texts such as Nahj al-Balagheh, Sahifa of Sajjadiyeh, or narrative books and introduce its various aspects to the society. Do

Conclusion

The results of the research show that chastity and hijab and its observance in various ways have a direct effect on the maintenance and sustainability of social security, and this importance becomes more valuable when we see that one of the origins of social security is the social health of people in the society. In the end, researchers are suggested to study other works of hijab and chastity from the perspective of the Holy Qur'an or other religious texts such as Nahj al-Balagheh, Sahifa of Sajjadiyeh, or narrative books and introduce its various aspects to the society. do.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

The authors have respected confidentiality in the references and the order of the names has been adjusted based on the amount of participation in the writing.

Funding

All financial resources and costs of research and publication of the article are the responsibility of the authors of the article and no financial support has been received.

Authors contribution

This article is the result of the contribution of the authors, and the order of the names is arranged based on the amount of participation.

Conflicts of interest

This article does not conflict with personal or organizational interests and the authors agree with the publication of the article.

مقاله پژوهشی

تبیین نقش عفاف و حجاب در پایداری امنیت اجتماعی از دیدگاه قرآن

سجاد نیکخو*^۱، مهدی اصلانی^۲، سلمان رضوان خواه^۳

۱. گروه الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

۲. دانش آموخته دکتری رشته‌ی معارف اسلامی، دانشگاه علوم قرآن و حدیث، تهران، ایران

۳. گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، شناسایی عمق و ابعاد دو مفهوم "عفاف و حجاب" و "امنیت اجتماعی" از منظر قرآن و تبیین رابطه آن‌ها در نظام اجتماعی مطلوب قرآن کریم است.

روش: روش‌شناسی پژوهش حاضر از نوع تحلیل محتوای کیفی است که بر اساس آن آیات قرآن کریم متناسب با عنوان پژوهش مورد تحلیل قرار گرفته و بر اساس آن تأثیر عفاف و حجاب با امنیت اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که امنیت اجتماعی، یکی از عمده‌ترین اهداف اساسی تشریح حجاب است و عفاف کارکردهای مشخصی برای امنیت اجتماعی جامعه دارد که از جمله‌ی آن‌ها سلامت روابط اجتماعی و بستن راه‌های نفوذ بیگانگان است.

یافته‌ها: فهم مبتنی بر قرآن از جایگاه حیاتی و نسبت این دو مفهوم، علاوه بر تعمیق معرفت دینی و جهت دادن صحیح برای دستیابی به اصلی‌ترین نیازهای واقعی انسان و جامعه انسانی، ارائه راهکار تضمینی برون‌رفت از بحران‌های اخلاقی و اجتماعی است که اساسی‌ترین نیازهای انسان امروز یعنی آرامش و امنیت را با چالش‌های جدی مواجه کرده است.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۱/۱۸

تاریخ داوری: ۱۴۰۳/۰۳/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۲۵

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

[10.30495/jzv.2024.21008.2812](https://doi.org/10.30495/jzv.2024.21008.2812)

واژه‌های کلیدی:

عفاف و حجاب، امنیت اجتماعی، قرآن، پوشش اسلامی، زنان و بانوان

* نویسنده مسئول: سجاد نیکخو

نشانی: گروه آموزش الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران

تلفن: ۰۹۱۷۷۳۳۳۴۹۵

ایمیل: s.nikkho@cfu.ac.ir

مقدمه

نیاز به پوشش جزء گرایش‌های فکری است که خداوند کریم آن را در وجود انسان‌ها نهاده است. «مسئله‌ی بدحجابی در انظار عمومی، از یکسو تحت تأثیر پدیده‌هایی چون تمایز نسلی، مدگرایی، اعتقاد به آزادی غلط، تزلزل باورها و اعتقادات و ارزش‌های دینی که حاصل هجوم فرهنگ غرب و پیروی از الگوهای غربی از طریق تبلیغات وسیع در وسایل ارتباطی، برای مبارزه با حجاب است و از سوی دیگر به علت عدم برنامه‌ریزی مناسب و عدم حمایت جدی از موضوع توسط سایر سازمان‌ها و ادارات مسئول» (shaygan & Asgari, 1395: 22) و از طرف دیگر عدم آشنایی جوانان با مفهوم و معنای عفاف و حجاب در جامعه، به‌ویژه در کلان‌شهرها روند رو به رشد داشته، به‌نحوی که در سال‌های اخیر علی‌رغم تلاش‌هایی که صورت گرفته استفاده از البسه‌ی نامناسب و مغایر با شئون ایرانی-اسلامی به امری معمول و عادی تبدیل شده است.

در رابطه با ارتباط حجاب با امنیت توجه به این نکته ضروری است که حجاب یکی از ارکان اصلی نظام ارزشی ما محسوب می‌شود و نوع آن می‌تواند اهداف مهمی را در جامعه، چه در جنبه‌ی مثبت و چه در جنبه‌ی منفی آن رقم بزند. از طرف دیگر پوشش نامناسب و غیر اسلامی زنان می‌تواند زمینه‌ساز برخی هنجارشکنی‌ها و فرصت مناسبی برای تهدیدگران اجتماعی باشد و نکته‌ی مهم آنکه پوشش اسلامی زنان می‌تواند نقش مهمی در امنیت اخلاقی و اجتماعی و نیز امنیت جامعه به‌طور کلی داشته باشد (Fazelian, 1389: 69). بدین ترتیب اهمیت حجاب و رابطه‌ی

هدف از انجام پژوهش حاضر، شناسایی عمق و ابعاد دو مفهوم "عفاف و حجاب" و "امنیت اجتماعی" از منظر قرآن و تبیین رابطه آن‌ها در نظام اجتماعی قرآن کریم است. ایده این پژوهش علاوه بر اهمیت و ضرورت تبیین مستدل ارزش‌های دینی از جمله فرهنگ عفاف و حجاب اسلامی (khamenei, 1998) نبود تحقیقی تام برای تبیین موضع قرآن در خصوص نقش عفاف و حجاب در پایداری امنیت اجتماعی بود. زیرا به نظر می‌رسد پژوهش‌های این حوزه، عمدتاً قرآن را به‌عنوان مؤید و معاضد نظریات خود گرفته و مستقیماً در خصوص این موضوع پژوهشی، قرآن را استنتاج نموده‌اند و یا استنتاج آن‌ها جامعیت لازم را نداشته است. «استنتاج قرآن یعنی به سخن آوردن قرآن، ارائه پرسش به کتاب خدا و طلب پاسخ از آن؛ این تعبیر، نخستین بار از امیرالمؤمنین (ع) مطرح شده است» (Sharif-e-Razi, 1993: 223).

در پژوهش «عوامل مؤثر در امنیت اجتماعی از منظر قرآن و حدیث» به اهمیت و آثار امنیت فردی و اجتماعی و عوامل مؤثر در آن با استناد به آیات و روایات به‌طور کلی و گذرا اشاره شده است و با تصریح به اینکه «امنیت با برآورده شدن جمیع حقوق مردم نسبت برقرار می‌کند که این همان تعریف عدالت است» عمدتاً تنها بر عامل عدالت اجتماعی در تحقق امنیت متمرکز شده است. در پایان نیز بحث فشرده و غیر مستند به آیات و روایات را در رابطه با تأثیر احساس ناامنی در گسترش آسیب‌های اجتماعی و همچنین ارتباط امنیت اجتماعی با امنیت سیاسی عنوان می‌دارد (Agah, 2009).

پژوهش دیگری با عنوان «منشأ امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم» ضمن تأکید بر اینکه اهمیت و جایگاه امنیت بدان حد است که فقدان آن، بهره‌مندی از دیگر مواهب الهی را ناممکن می‌سازد، درصدد بررسی منشأ امنیت اجتماعی در آیات قرآن کریم برآمده و بر اساس هشت آیه قرآن، اثبات نموده است که منشأ امنیت خداوند متعال است (Tajari & Ansari, 2014).

پژوهش «جایگاه امنیت اجتماعی در قرآن کریم» نیز با استناد به آیاتی از قرآن کریم اهمیت امنیت اجتماعی را تبیین نموده است و محو فتنه و آثار شرک را هدف از ایجاد امنیت اجتماعی در قرآن کریم عنوان کرده است. در بحث راهکارهای ایجاد امنیت اجتماعی از منظر قرآن به‌طور اختصار و گذرا به دو عامل توجه به عبادت و یاد خدا و نقش نماز در تأمین امنیت اجتماعی، همچنین اجرای حدود اسلامی پرداخته است (Momeni, 2016).

در پژوهش «نقش حجاب در ارتقاء امنیت اجتماعی» با تصریح به اینکه حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان‌دهی خلیقات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نیست، بلکه از کارکرد اجتماعی نیز برخوردار است، به بررسی آثار حجاب در ارتقاء امنیت اجتماعی با رویکرد جامعه‌شناختی و روان‌شناسی پرداخته است و مسئله حجاب را یکی از مهم‌ترین چارچوب‌های احکام الهی جهت تضمین سعادت فردی و اجتماعی بشریت معرفی می‌نماید (Rostami, 2012).

همچنین پژوهش «حجاب و عفاف و نقش آن‌ها در امنیت اجتماعی و خانوادگی از منظر قرآن» مقوله امنیت اجتماعی و رابطه آن با حجاب و عفاف را از نگاه حضرت فاطمه (س) بررسی نموده و مباحثی مثل: حجاب حفظ امنیت اجتماعی و ضامن آرامش روانی، حجاب رهایی از دام‌های شیاطین جنی و انسی، حجاب سنگ استحکام بنیان خانواده و امنیت اجتماعی در گرو امر به معروف و نهی از منکر را توجه قرار گرفته است (Kazemi Sahlavani, 2013).

پژوهشی دیگر با عنوان «حجاب و عفاف مروری دوباره» بعد از بحث مقدماتی درباره شخصیت زن و برخی از مباحث تفسیری و بیان حکمت حجاب و تصریح به اینکه «حکمت حجاب، سنجش میزان عبودیت و اطاعت بندگان است» عمدتاً به آثار فردی و اجتماعی حجاب و عفاف پرداخته است و در پایان ریشه‌یابی بی‌حجابی و بدحجابی در غرب و شرق به‌ویژه کشورهای اسلامی و همچنین موضوع محدودیت‌های حجاب و تطبیق با جامعه امروز را تا حدودی تبیین نموده است (Tayebi, 1999).

پژوهش «روش قرآن کریم در نهاده‌سازی عفاف و حجاب با رویکرد ترتیب نزول» گویای این است که قرآن کریم در اولین مراحل تعلیم خود در سوره‌های مکی، به ایجاد نوعی بینش و معرفت بنیادی درباره عفاف و حجاب پرداخته و سپس به فرهنگ‌سازی به‌صورت گسترده و مستمر در نهاده‌سازی آن پرداخته است. پس‌از آن در سال‌های نزول قرآن در مدینه و هنگامی که افکار عمومی برای پذیرش قوانین آماده شد با روش قانون‌گذاری به تشریح قوانین پرداخت؛ و در پایان خاطر نشان می‌کند که با تحلیل روش قرآن کریم در این باره می‌توان به

در مقابل یکدیگر صف‌آرایی می‌کنند، نمی‌توانند مشکل بشر را حل کنند و انسانیت تا به یک مبدأ و نقطه فراتر و بالاتر و عمیق‌تر از خرد انسان متصل نباشد، نمی‌تواند به هدایت و سعادت برسد. معنای نبوت، نیاز انسان به نیرو و هدایتی بالاتر، قوی‌تر و عمیق‌تر از هدایت حس و غریزه و عقل یعنی وحی است.

«این هدایت برتر - وحی - رقیب حس، مخالف غریزه و دشمن عقل نیست بلکه عقل را راهنمایی می‌کند و پرورش می‌دهد و به تعبیر معلم بشریت، امیرالمؤمنین (ع) وحی و پیامبران آمده‌اند تا عقل‌ها، درک‌ها و شعورهای جامعه بشری را که به‌وسیله فرعون‌ها و نمرودها و قدرتمندها دفن شده بود، بیرون بیاورند» (Sharif-e-Razi, 1993:43) (۴).

امنیت اجتماعی

«امنیت مصدر جعلی از ریشه «امن» - آرامش خاطر و از بین رفتن بیم و هراس» (Raghib, 1991:90) (۱۲) - به معنای حالت فراغت نسبی از تهدید یا حمله، یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله است (Ashoori, 2008:38; Dehkhoda, 1998:3/3376-3377) (۱۳) امنیت علاوه بر اینکه یک پدیده است یک احساس درونی نیز می‌باشد و شامل دو مفهوم ایجابی (یعنی وجود احساس رضایت و اطمینان خاطر) و سلبی (یعنی نبود ترس، اجبار و تهدید) می‌شود (Gholamalizadeh, 1916) (۱۴).

در کنار نیاز امنیت، انسان مدنی بالطبع هم هست، یعنی طبیعتاً اجتماعی است و بدون اجتماع و به‌صورت انفرادی قادر به ادامه زندگی نیست و استعدادها و کمالاتی که برای او مترقب است جز در پرتو زندگی اجتماعی میسر نمی‌شود و احتیاجات زندگی‌اش جز با تمدن، رفع شدنی نیست (Motahari, 1993: 25/246-247) (۱۵).

از این رو در مفهوم امنیت یکی از تقسیم‌بندی‌های رایج، تقسیم آن به «فردی» و «اجتماعی» است. امنیت فردی، آرامش و آسایش نسبی است که فرد، بدون بیم و ترس از بروز آسیب‌های احتمالی به چهار سرمایه خود - جان، مال، ناموس و آبرو، زندگی می‌کند؛ امنیت اجتماعی نیز تعمیم همین امنیت فردی، در تمام یا بخش عمده جامعه است، امری که منشأ و زیربنای تمامی امور بوده و با عدم آن هیچ‌گونه فعالیتی اعم از علمی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، تجاری، صنعتی، هنری، سیاسی و... انجام‌پذیر نخواهد بود؛ بنابراین امنیت اجتماعی پایدار به‌عنوان یکی از حساس‌ترین و مهم‌ترین انواع امنیت، اصلی لازم برای هرگونه شکوفایی، پیشرفت و تعالی جامعه قلمداد می‌گردد (Mohseni, 2009:1) (۱۶).

مفهوم امنیت در قرآن

موضوع امنیت، در آیات متعددی از قرآن مورد توجه قرار گرفته است و این بیانگر جایگاه آن در نظام اجتماعی مطلوب قرآنی است. در قرآن علاوه بر واژه «امن» و مشتقات آن مثل آمنه، آمنون، آمین، ایمان،

برخی از راهبردهای نهادینه‌سازی فرهنگی در جامعه پی برد (Zahedi, Amraee & Nazarbeigi, 2010) (۱۷).

بامطالعه‌ی آنچه در بیان مسئله و پیشینه‌ی پژوهش آمد چهارچوب ساختاری پژوهش حاضر گذشته از تبیین بخشی از پیوستگی‌های آشکار و پنهان آیات قرآن کریم، نشان دادن تأثیرات مستقیم و همچنین باواسطه عفاف و حجاب در تأمین، ارتقاء و پایداری امنیت اجتماعی جوامع بشری و تبیین منطقی و مستدل از حکمت و فلسفه فرهنگ پوشش اسلامی از منظر وحی است.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده است و گردآوری داده‌ها نیز به‌صورت کتابخانه‌ای و با استفاده از کتب و مقالات مرتبط با موضوع و در قالب جمع‌آوری نکات در آن‌ها صورت گرفته است. بر این اساس پژوهشگران ابتدا مضامین مختلفی که مرتبط با موضوع پژوهش بودند را شناسایی و به جستجوی آن‌ها در آیات قرآن کریم پرداختند؛ سپس با استفاده از قیاس نظری آیات مرتبط با مفاهیم «حجاب و عفاف» و «امنیت» را در جهت نیل به اهداف پژوهش که دستیابی به عمق و ابعاد این دو مفهوم و ارتباط آن با جامعه‌ی مطلوب قرآن کریم است تدوین نمودند. جامعه‌ی آماری و روش نمونه‌گیری مطابق آنچه در پژوهش‌های کمی دیده می‌شود در این پژوهش که با رویکرد کیفی نوشته شده است دیده نمی‌شود.

یافته‌های پژوهش

در این مبحث یافته‌های پژوهش، ناظر به مفاهیم اصلی پژوهش تنظیم شده است. بر ایان اساس ابتدا مفاهیم تبیین شده اند و سپس ارتباط مفاهیم حجاب و عفاف و امنیت با جامعه‌ی مطلوب قرآن کریم مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

بررسی مفاهیم

در این پژوهش، سه واژه بنیادین وجود دارد، «قرآن»، «امنیت اجتماعی» و «عفاف و حجاب».

قرآن

مبنای اصلی توجه و مراجعه به قرآن، و حیانت این کتاب است. «وحی» ضروری‌ترین و اصلی‌ترین نیاز انسان و جوامع انسانی است. فلسفه نبوت، نیازمندی انسان به وحی است، چراکه حواس، غرایز و خرد انسان برای راهبری و دستگیری انسان لازم ولی کافی نیستند.

دلایل عدم کفایت عقل در هدایت انسان و نیازمندی او به وحی، یکی محدودیت عقل و بی‌نهایتی نیازهای انسان است، عقل به‌تنهایی نمی‌تواند همه نیازهای انسان بماهو الانسان را بفهمد تا اینکه بتواند برای تأمین آن نیازها، چیزی فراهم بیاورد یا قانون بگذارد. دلیل دوم، تجربه تاریخ است، واقعیت‌های تاریخی و علمی گویا است که عقلاهی مثل «ارسطو»، «افلاطون»، «سقراط» و... حتی با ترسیم مدینه فاضله‌های ذهنی و مکتب‌های عقلی و فلسفی که برخی از آن‌ها هم

خود فرمود: «ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ» (یوسف، ۹۹) - وارد مصر شوید که این شاء الله در امنیت خواهید بود - و این نشان می‌دهد که نعمت امنیت، زیربنای همه نعمت‌ها و در رأس برنامه‌های حکومت‌های الهی است تا در سایه آن سعادت‌های دنیوی و اخروی و اهداف خلقت انسان تحقق می‌یابد.^{۱۳}

عفاف و حجاب

مفهوم بنیادین دیگر این پژوهش، دو واژه متلازم «عفاف» و «حجاب» است که «پوشش اسلامی» نیز گفته می‌شود. «عفاف از ریشه «عفف» - حصول حالتی برای نفس انسان که از غلبه و تسلط شهوت جلوگیری می‌نماید» (Raghib, 1991:573) (۱۲) - به معنی پاک‌دامنی، خویشتن‌داری، خودداری از غیر جایز و نیکو است (Dehkhoda, 1998:10/15965) (۱۹) و «حجاب از ریشه «حجب» - مانع، پوشش و پرده -» به معنای «در پرده قرار دادن و پوشاندن است» (Dehkhoda, 1998:6/) (۱۹).

واژه حجاب، هفت بار در قرآن کریم ذکر شده است و عمدتاً در معنای پرده، حائل و مانع استعمال شده است^{۱۴} و در مواردی هم به‌صراحت در خصوص رعایت حریم در ارتباط با نامحرم اشاره دارد^{۱۵}، اما در کنار واژه حجاب، دو واژه «خمار» - مقنعه، روسری - و «جلیباب» - چادر - نقش کلیدی در فهم حجاب اسلامی دارند^{۱۶}؛ و گویای دستور صریح قرآن در مورد این فریضه است. باینکه قرآن معمولاً به جزئیات احکام اشاره نکرده است و بیان آن‌ها را به عهده پیامبر (ص) نهاده، ولی در بیان مسائل مربوط به عفاف و حجاب این‌چنین به جزئی‌ترین مسائل پرداخته است (Qeraa'ti, 2004:6/174) (۲۰).

رابطه مفهومی «عفاف» و «حجاب»

در مورد رابطه عفاف و حجاب، باید گفت عفاف، حالتی درونی و نفسانی است که غرایز را مهار و تعدیل می‌نماید و حجاب نمود بیرونی عفاف درونی است (Rostami, 2012) (۸)؛ بنابراین این دو واژه در معنای بازداری و خودداری (منع و امتناع) مشترک‌اند و تفاوتشان در این است که حجاب مربوط به‌ظاهر است، ولی عفاف مربوط به باطن؛ که با توجه به تأثیر ظاهر بر باطن و تأثیر باطن بر ظاهر (Bagheri, 2016:66-73) (۲۱)، می‌توان گفت بین پوشش ظاهری (حجاب) و بازداری باطنی (عفاف)، تأثیر و تأثر متقابل است؛ یعنی هرچه حجاب بهتر باشد، در تقویت و پرورش روحیه عفاف، تأثیر عمیق‌تری دارد؛ و هر چه عفاف بیشتر باشد، حجاب بهتر خواهد شد. به تعبیر دیگری رابطه عفاف و

مؤمن، مؤمنین، مؤمنات، آمانه، مأمون، مأمون و...^۱ واژه‌هایی مانند «سلم»، «سکن»، «صلح»^۲ و... در معنای امنیت به‌کاررفته است و کلماتی مانند «خوف»^۳، «حزن»^۴، «عرب»^۵، «خبل»^۶، «فتن»^۷، «بلا»^۸ و... در مقابل معنای آن قرار گرفته است.

قرآن امنیت را نعمتی بزرگ^۹ و با اولویت دانسته و به همین دلیل هنگامی که حضرت ابراهیم (ع) وارد سرزمین مکه شد و خانه کعبه را بنا کرد، اولین چیزی که از خداوند برای آن سرزمین تقاضا کرد نعمت امنیت بود: «رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَ ارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ...» (بقره، ۱۲۶)؛ ایشان در دعای خود، امنیت را اصلی‌ترین نیاز اجتماعی و قبل از هر چیز دیگری مدنظر قرار داده و این خود اشاره است به اینکه تا امنیت در جامعه حاکم نباشد، فراهم کردن یک اقتصاد سالم (ارتزاق اهل آن سرزمین از ثمرات) ممکن نخواهد بود (Makarem, 1995:10/336) (۱۷). در آیه دیگر، دعای آن حضرت این‌گونه بیان شده است: «رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَ اجْنُبْنِي وَ بَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ» (ابراهیم، ۳۵) یعنی تحقق اصل توحید در جامعه نیز در سایه امنیت شکل می‌گیرد.

همچنین در آیه «وَ صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرِيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ...» (نحل، ۱۱۲) سه ویژگی و خصوصیت برای یک سرزمین آباد و قابل زندگی ذکر گردیده که به ترتیب عبارت است از: امنیت، اطمینان به تداوم حیات در آن و وجود رزق و روزی فراوان؛ به این معنا که کسانی که می‌خواهند سرزمینی آباد داشته باشند، باید قبل از هر چیز به مسئله امنیت اهتمام ورزند، سپس امید به آینده و اقتصاد پویا را در برنامه اداره جامعه قرار دهند (Makarem, 1995:11/433) (۱۷).

این فرمایش امام صادق (ع) نیز تقریباً ناظر به همین آیه است: «سه چیز است که عموم مردم به آن نیازمندند: امنیت و عدالت و فراوانی نعمت». (Ibn Shobe, 1983:320) (۱۸) این فرمایش گویای این حقیقت است که مسئله «امنیت» از چنان اهمیتی برخوردار است که حتی موضوع «عدالت» نیز که خود در ردیف والاترین ارزش‌های الهی و انسانی قرار دارد نسبت به امنیت در درجه دوم قرار دارد، چراکه تا امنیت و آرامش در جامعه‌ای برقرار نباشد، برقراری عدالت نیز امری محال و غیرممکن خواهد بود.

از این رو قرآن وقتی به داستان ذوالقرنین (ع) اشاره می‌فرماید، عمدتاً اقدامات امنیت بخش او را بیان نموده است^{۱۲} و حضرت یوسف (ع) نیز هنگام فراخوان بنی‌اسرائیل به مصر، از میان تمام مواهب و نعمت‌های موجود در این سرزمین، مسئله امنیت را مطرح کرد و به والدین و برادران

۱. نک: نور / ۵۵؛ دخان / ۵۱؛ بقره / ۱۹۶؛ نحل / ۱۱۲.

۲. نک: بقره / ۲۰۸؛ رعد / ۲۴.

۳. نک: توبه / ۲۶.

۴. نک: نساء / ۱۲۸.

۵. نک: بقره / ۱۱۲.

۶. نک: بقره / ۳۸.

۷. نک: حشر / ۲.

۸. نک: توبه / ۴۷.

۹. نک: همان / ۴۸.

۱۰. نک: بقره / ۴۹.

۱۱. نک: انفال / ۲۶.

۱۲. نک: کهف / ۹۲-۹۴.

۱۳. نک: نور / ۵۵.

۱۴. نک: ص / ۳۲؛ احزاب / ۵۳؛ شوری / ۵۱؛ أعراف / ۴۶؛ فصلت / ۵؛ اسراء /

۴۵؛ مریم / ۱۷.

۱۵. احزاب / ۵۳ و مریم / ۱۷.

۱۶. نور / ۳۱ و احزاب / ۵۹.

این حقیقت از آیات ۲۶ و ۲۷ سوره اعراف به خوبی استنباط می‌گردد، آیه ۲۶ از لباس به عنوان نعمت یاد می‌کند: «ای فرزندان آدم! برای شما لباس فرستادیم که اندام شما را می‌پوشاند و مایه زینت شماست» و آیه بعد هشدار می‌دهد که مواظب باشید شیطان نعمت لباس را از شما سلب نکند؛ بنابراین یکی از اهداف مهم شیطان، اشاعه و رواج برهنگی در جامعه، برای انحطاط جوامع بشری است و خطاب عمومی در این دو آیه (یا بنی آدم) نیز گویای رویکرد اجتماعی این دستورالعمل است (Qeraa'ti, 2004: 4/46-47) (۲۰).

شیطان با ترفند تزئین و تسویل، حقایق را وارونه جلوه می‌دهد، حجاب و پوشش را زشت و کشف حجاب و برهنگی را زیبا و جذاب می‌نمایاند؛ مثلاً قرآن خاطر نشان می‌کند که عده‌ای برای توجیه اعمال منافی با عفت خویش، به فرهنگ منحط گذشتگان خویش تمسک می‌جستند و می‌گفتند «وَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا...» (اعراف، ۲۸). با توجه به اینکه تفاسیر این آیه را مربوط به برهنگی مشرکان در حال طواف در عصر جاهلیت می‌دانند (همان، ۳ / ۴۷)، اطلاق تعبیر «فاحشه» - قیاحت و زشتی روشن و آشکار - بر برهنگی و عریانی در قرآن، افق بلندی را برای فهم عمق و ابعاد این پدیده در منظر اندیشه ما بازمی‌نماید.

از آیات مربوط به عفاف و حجاب چنین استفاده می‌شود که چهار هدف، حکمت و فلسفه اصلی تشریح پوشش اسلامی است که به ترتیب عبارت است از:

(۱) پیش‌گیری از بروز و ظهور ناهنجاری‌های اخلاقی در جامعه و حفظ امنیت؛ آیه ۳۱ نور سه بار از آشکار کردن زینت‌ها، نهی می‌فرماید، این نهی مکرر حاکی از شدن تأثیر جلوه‌نمایی و بی‌حجابی در بروز و ظهور ناهنجاری‌های جنسی است.

این سه فراز از آیات قرآن، ضمن هشدار به اینکه منشأ بسیاری از مزاحمت‌ها نسبت به بانوان، نوع پوشش خود آن‌هاست، اعلام می‌کند زنان علاوه بر اینکه معنی برای حضور و نقش‌آفرینی در جامعه ندارند باید با رعایت ضوابط عفاف و حجاب، بهانه‌ای به دست بیمار دلان و برهم زندگان عفت عمومی ندهند؛ و از طرفی دیگر، مجازات‌های سنگینی برای برهم زندگان عفت عمومی نیز در نظر می‌گیرد که در اوایل سوره نور - که از محوری‌ترین سوره قرآن در موضوع فرهنگ عفاف و حیا است - به آن پرداخته شده است.

در سوره نور که در واقع سوره عفت است، سیاست پیشگیری از گناه در احکام الهی نهفته است، به‌طور مثال: زن و مرد زناکار را در برابر چشم دیگران تنبیه کنید،^۸ از دواج آنان را محدود کنید،^۹ اگر کسی بدون چهار شاهد نسبت ناروا داد، هشتاد تازیانه بزنید،^{۱۰} اگر تهمت را شنیدید برخورد کنید،^{۱۱} هرکس اشاعه فحشا را دوست بدارد، عذاب دردناک

حجاب، از نوع رابطه ریشه و میوه است، حجاب، میوه عفاف و عفاف، ریشه حجاب است (Tayebi, 1999: 75) (۱۰).

در مجموع مفهوم «عفاف و حجاب» در این مقاله در معنای خاص خود و ناظر به پوشش بدن منطبق با فقه در جامعه و تعاملات اجتماعی است. هر چند این معنای خاص از عفاف و حجاب، عمدتاً منصرف به صنف بانوان جامعه است و در این پژوهش، پوشش همین صنف مدنظر است ولی در واقع، این مفاهیم متلازم، اختصاصی به زنان نداشته و مردان نیز به نوبه خود، عفاف و حجاب متناسب و منطبق با شریعت را دارند. همچنین از مجموع آیات قرآن استفاده می‌شود که مراد از عفاف و حجاب اسلامی، تنها پوشش نیست و شامل موارد عفاف در رفتار و راه رفتن^۱، عفاف در نگاه کردن^۲ و عفاف در سخن گفتن^۳ نیز می‌گردد.

رابطه عفاف و حجاب و امنیت اجتماعی در قرآن کریم

درک رابطه مستقیم و عمیق دو مقوله حفظ حجاب و پایداری امنیت اجتماعی، برکات بسیار ارزشمندی را در حوزه‌های مختلف اجتماعی - فرهنگی و به تبع آن در سایر حوزه‌های جامعه همراه دارد (Rostami, 2012) (۸). در فرایند دستیابی و حفظ امنیت اجتماعی، چنانچه امنیت از متن و بطن روابط اجتماعی سالم در جامعه جوشش یافته و شکل گرفته باشد، پایداری آن نیز از سوی افراد جامعه تضمین می‌شود و چنانچه عکس حالت فوق باشد، ایجاد و نگهداری آن اگر ناممکن نباشد بسیار مشکل خواهد بود.

حجاب و سلامت معنوی و اخلاقی

سلامت روابط اجتماعی که نتیجه‌اش تحقق خود جوش امنیت اجتماعی است تنها در سایه "امنیت معنوی" که عبارت است از ایمان و اخلاق میسر می‌شود، به همین جهت هرچه روابط اجتماعی در یک جامعه ایمان و اخلاق مدارتر باشد، به همان نسبت امنیت اجتماعی نیز پایدارتر خواهد بود، بنابراین یکی از عمده‌ترین مؤلفه‌های امنیت اجتماعی از نگاه قرآن، سلامت و فساد اخلاق جامعه است (Gholamali Zade, 2017; Motahari, 1993: 2/500; 25/301-311) (۱۴ و ۱۵).

در این رابطه قرآن تصریح دارد که همواره شیطان و جنود او، در صد اشاعه فساد و فحشاء در جوامع ایمان و اخلاق مدار و بر هم زدن امنیت اجتماعی هستند.^۴ به همین جهت قرآن چندین بار شیطان را به عنوان اصلی‌ترین دشمن انسان که سعی در به فساد و فحشاء کشاندن انسان و جوامع انسانی دارد، معرفی می‌فرماید^۵ و جالب اینجاست که قرآن تصریح می‌نماید، از اولین و مؤثرترین توطئه‌های خصمانه شیطان علیه انسان در همین راستا، در آوردن پوشش از تن انسان و برهنگی اوست.

۶. نک: انعام / ۴۳؛ انفال / ۴۸؛ نحل / ۶۳؛ نمل / ۲۴؛ عنکبوت / ۳۸؛ محمد / ۲۵.
۷. احزاب / ۵۹ و ۳۲ و نور، ۳۱.
۸. نک: نور / ۱.
۹. همان / ۳.
۱۰. همان / ۴.
۱۱. همان / ۱۲.

۱. نور / ۳۱.
۲. نور / ۳۰-۳۱.
۳. احزاب / ۳۲.
۴. نک: بقره / ۱۶۹ و ۲۶۸؛ نور / ۱۹ و ۲۱.
۵. نک: بقره / ۱۶۸ و ۲۰۸؛ انعام / ۱۴۲؛ اعراف / ۲۲؛ یوسف / ۵؛ یس / ۶۰؛ زخرف / ۶۲.

جزئیات داستان، به نحوه راه رفتن با حیا و آزرمتگین دختر شعیب (ع) اشاره می‌نماید.

قرآن علاوه بر گفتگوی دختر شعیب (ع) با موسی (ع)، در موارد دیگری نیز به گفتگوی زن و مرد نامحرم با یکدیگر اشاره کرده است، مثل گفتگوی مریم (س) با جبرئیل (ع)^{۱۱} و گفتگوی یوسف (ع) با همسر عزیز مصر^{۱۲}. قرآن به‌طور غیرمستقیم به عفت مدار بودن این گفتگوها اشاره می‌نماید، رعایت اختصارگویی و انتخاب لحن کلام به قرینه^{۱۳} از سوی این فرهیختگان، حاکی از همین مطلب است (Qeraa'ti, 2004: 9/83).

همچنین قرآن در راستای فرهنگ‌سازی در حوزه عفاف و حیا، به تبیین شخصیت حضرت یوسف (ع) و حضرت مریم (ع)^{۱۴} اهتمام می‌ورزد به‌طوری‌که اساساً روح حاکم، بن‌مایه و درون‌مایه داستان این فرهیختگان الهی فرهنگ عفت، حیا، طهارت و پاک‌دامنی است. در توصیف «مؤمنون»، «عباد الرحمن» و «مصلین» - نمازگزاران واقعی - نیز به همین فضیلت‌ها اشاره می‌فرماید.^{۱۵}

روش دیگر فرهنگ‌سازی قرآن را می‌توان در آیات بشارت مخاطبین خود به زنان پاک‌دامن بهشتی،^{۱۶} در شماتت حضرت مریم (س) توسط بخشی از جامعه بنی‌اسرائیل^{۱۷} و رسوایی همسر عزیز مصر و شماتت او از سوی برخی از افراد جامعه^{۱۸} استنباط نمود، یعنی قرآن برای فرهنگ‌سازی از عرف جامعه نیز استفاده نموده است، زیرا رفتار عرف جامعه و نگرش مردم نسبت به هر عملی از عوامل مهم انگیزش یا بازدارندگی نسبت به آن عمل است؛ از این رو قرآن با بهره‌گیری از دیدگاه عموم جامعه و عرف عام به‌صورت غیرمستقیم عفت و پاک‌دامنی را ستوده و زشتی و پلیدی بی‌عفتی را به تصویر کشیده است (Zahedi, 2010) (Amraee & Nazarbeigi, 2010) (۱۱).

(۳) ایجاد طهارت قلبی افراد جامعه^{۱۹}.

(۴) تحقق تزکیه نفس در جامعه^{۲۰} که منشأ سعادت و خوشبختی انسان و جامعه انسانی است.^{۲۱}

اینکه این آیات، نه‌تنها فرمان حجاب را با تحکم و تهدید مطرح نکرده است بلکه حکمت آن را تبیین می‌کند و مثلاً به‌طور منطقی می‌فرماید: بانوان، اگر بخواهند از آزار افراد آلوده و هرزه در امان باشند باید خود را بپوشانند؛ اینکه قرآن برای حکم پوشش اسلامی، استدلال می‌نماید و حکمت‌هایی برای آن بیان می‌کند که موردپذیرش عقلانی عموم جامعه است، گویای این پیام است که باید برای مقوله حجاب و عفاف در جامعه تبیین‌گری و فرهنگ‌سازی کرد تا این امر به‌صورت یک باور برهانی و

خواهد داشت،^۱ کسانی که به زنان پاک‌دامن تهمت بزنند عذاب عظیم خواهند داشت،^۲ پاکان به سراغ ناپاکان نروند،^۳ سرزده به خانه دیگران نروید و اگر گفتند برگردید بپذیرید و برگردید،^۴ چشمان خود را از نامحرم پیش کشید و خیره نشوید، زنان زیور خود را نشان ندهند،^۵ برای ازدواج افراد بی‌همسر اقدام کنید و از فقر ترسید،^۶ ساعاتی با همسر خود خلوت کنید که بدانید فرزندان و خادمان منزل سرزده وارد نمی‌شوند.^۷ تمام این دستورات، برای پیشگیری از فحشا، بلوغ زودرس و حفظ حریم و عفاف و حیا است (Qeraa'ti, 2004: 6/210) (۲۰).

همچنین اینکه قرآن در خصوص نحوه گزینش همسر برای ازدواج، انتخاب دوست پنهانی از جنس مخالف را حتی از زنان غیرمسلمان ممنوع دانسته^۸ و دستور می‌دهد حتی برای این منظور با زنان نامحرم قرار و وعده پنهانی نداشته باشید.^۹ ناظر به همین حکمت و هدف اول عفاف و حجاب است.

(۲) شکل‌گیری فرهنگ عفت و حیا در جامعه^{۱۰}.

قرآن کریم در آیات ۲۳-۲۷ سوره قصص و در بیان جریان هجرت حضرت موسی (ع) به شهر مدین و آشنایی با حضرت شعیب (ع)، به رفتار عقیفانه دختران شعیب (ع) نیز چنین اشاره می‌کند: «و هنگامی که موسی به چاه آب رسید، گروهی از مردم را در آنجا دید که چهارپایان خود را سیراب می‌کنند؛ و در کنار آنان، دو زن را دید که مراقب گوسفندان خویش‌اند؛ موسی به آن دو گفت: «کار شما چیست؟ چرا گوسفندان خود را آب نمی‌دهید؟!» گفتند: «ما آن‌ها را آب نمی‌دهیم تا چوپان‌ها همگی خارج شوند؛ و پدر ما پیرمرد کهن‌سالی است (و قادر بر این کارها نیست.)» موسی برای (گوسفندان) آن دو آب کشید؛ سپس رو به سایه آورد و عرض کرد: «پروردگارا! هر خیر و نیکی بر من فرستی، به آن نیازمندم!».

ناگهان یکی از آن دو (زن) به سراغ او آمد درحالی‌که با نهایت حیا گام برمی‌داشت، گفت: «پدرم از تو دعوت می‌کند تا مزد آب دادن (به گوسفندان) را که برای ما انجام دادی به تو بپردازد.» هنگامی که موسی نزد شعیب آمد و سرگذشت خود را شرح داد، گفت: «نترس، از قوم ظالم نجات یافتی!» یکی از آن دو (دختر) گفت: «پدرم! او را استخدام کن، زیرا بهترین کسی را که می‌توانی استخدام کنی و قوی و امین باشد (و او همین مرد است!)...» (ترجمه مکارم).

این داستان تبیین‌کننده موضع قرآن در خصوص نحوه حضور بانوان در جامعه و عرصه‌های اجتماعی است؛ اینکه حضور بانوان در جامعه، باید با رعایت حیا و عفت باشد تا آنجا که قرآن با صرف‌نظر از بسیاری از

۱۲. یوسف / ۲۳.

۱۳. احزاب / ۳۲.

۱۴. نک: انبیا / ۹۱؛ تحریم / ۱۲.

۱۵. نک: فرقان / ۶۳-۶۸؛ مؤمنون / ۱-۶؛ معارج / ۲۹-۳۰؛ احزاب / ۳۵.

۱۶. نک: صافات / ۴۸؛ الرحمن / ۵۶ و ۷۲ و ۷۴.

۱۷. نک: مریم / ۲۷-۲۸.

۱۸. نک: یوسف / ۳۰-۳۲.

۱۹. احزاب / ۵۳.

۲۰. نور / ۳۰.

۲۱. نک: اعلی / ۱۴؛ شمس / ۹.

۱. همان / ۱۹.

۲. همان / ۲۳.

۳. همان / ۲۶.

۴. همان / ۲۷-۲۸.

۵. همان / ۳۰-۳۱.

۶. همان / ۳۲.

۷. همان / ۵۸-۵۹.

۸. نساء / ۲۵؛ نک: مائده / ۵.

۹. بقره / ۲۳۵.

۱۰. نور / ۳۳ و ۶۰ و قصص / ۲۵.

۱۱. مریم / ۱۸.

زنان غیرمسلمان در کشورهای اسلامی را از حجاب خارج کرد تا زنان مسلمان نیز از آنان پیروی کنند» (Hempher, 1998) (۲۳).

بر این اساس مبارزه با حجاب، صرف مبارزه با یک نماد و سمبل مذهبی و سستی نیست، بلکه آغاز تغییر فرهنگ، باور و اندیشه در جوامع است؛ به همین دلیل طرح کشف حجاب در رأس برنامه‌های آنان در کشورهایی مانند ترکیه و ایران و... قرار گرفت (Motahari, 1993:1/356-357; 3/404; 19/441; 24/69 and 11 and 25/305-306) (۱۵)، زیرا «هر نوع دگرگونی در ساختار فرهنگی و اجتماعی، با تغییر در پوشش مردم مشخص می‌گردد؛ چنان‌که سلطه‌پذیری نیز، در اولین مرحله، از طریق تغییر در پوشش مردم چهره می‌نماید» (Hadad Adel, 1991:40) (۲۴).

البته دشمن فقط از حربه اجبار در طرح کشف حجاب استفاده نکرد بلکه عمده فعالیت‌های او متمرکز بر تخریب فرهنگی چهره عفاف و حجاب در جوامع اسلامی بوده و هست. در طول تاریخ معاصر تقدس زُدایی، تخریب و تحقیر فرهنگی پوشش اسلامی، در پوشش شعارهای فریبنده آزادی و مساوات اجتماعی بانوان، زدودن گردوغبار تحجر و دریدن سند رقیب نسوان، پایان دادن به مظلومیت تاریخی زنان، احقاق حقوق و ورود آن‌ها به دوران تجدد در حالی صورت می‌گرفت که هر با بصیرتی می‌دانست کشف حجاب و نفی فرهنگ عفاف، یعنی استثمار بی‌سابقه در تاریخ از زنان، به‌عنوان نیروی کار ارزان و فراوان و از آن وخیم‌تر، آسان‌ترین روش برای تبدیل زن به کالایی جنسی.

قداست عفاف و حجاب، در حقیقت «اندلس ذهنی» جوامع اسلامی است که غرب در جنگ صلیبی - فرهنگی، به دنبال فرو ریزاندن برج و باروی دژ آن است. غرب و عوامل آن در مواجهه با اسلام و ارزش‌های اسلامی مثل فرهنگ عفاف و حجاب عمدتاً از دو روش «نسخ» و «مسخ» استفاده می‌کند. در روش نسخ، صریحاً اسلام و احکام متعالی آن به‌ویژه عفاف و حجاب را ارتجاعی اعلام و کلید پیشرفت را در هدم اساس و ارزش‌های اسلامی عنوان می‌کنند اما در روش مسخ، همین هدف یعنی هدم اساس و ارزش‌های اسلام را به‌صراحت بیان نمی‌کنند بلکه با مسخ، تحریف، تغییر و دگرگونی، تشکیک، القاء شبهات، تمسخر، تحقیر مفاهیم ارزشی اسلام هدف خود را دنبال می‌کنند (See: Faghih Haghani, 2018) (۲۵).

در همین راستا «همفر» در یادداشت‌های خود می‌نویسد: «در مسئله بی‌حجابی زنان، باید کوشش فوق‌العاده‌ای به عمل آوریم تا زنان مسلمان به بی‌حجابی و رها کردن چادر مشتاق شوند. ... پس از آنکه زنان را از چادر و عبا بیرون آوردیم، باید جوانان را تحریک کنیم که دنبال آن‌ها راه بیفتند تا در میان مسلمانان فساد رواج یابد و برای پیشبرد این نقشه لازم است اول زنان غیرمسلمان را از حجاب بیرون آوریم تا زنان مسلمان از آنان یاد بگیرند» (Hempher, 1998, 108-109) (۲۳).

از این‌رو می‌بایست با رویکردی آفندی و مطالبه‌گرا - نه پدافندی، تدافعی و انفعالی - در مواجهه با انحطاط اخلاق در جوامع غربی و غرب‌زده، اولاً احیاء احساس هویت، خودباوری و عزت فرهنگی و ثانیاً ایجاد موج تبلیغ و تبیین رسانه‌ای و هنری برای اقناع ذهنی جامعه و

اندیشه‌ای خلل‌ناپذیر، تبدیل به گفتمان اجتماعی گردد. بهترین راه تأمین عفاف و حجاب، مواجهه منطقی با آن است (Khamenei, 1998) (۳).

سایر تاثیرات حجاب و عفاف بر امنیت اجتماعی

فرهنگ عفاف و حجاب با تأثیر مستقیم و یا غیرمستقیم در ایجاد آرامش روانی بین افراد جامعه، تعدیل و مدیریت صحیح غرایز، پاسداشت فضائل و ارزش‌های انسانی مانند عفت، حیا، غیرت و...، حفظ جایگاه الهی و نقش حقیقی و حیاتی زن در جامعه، تحکیم مقدس‌ترین نهاد اجتماعی یعنی نهاد خانواده، پاک‌ی نسل‌ها، فرو کاستن و مهار آمار فزاینده طلاق، ارتقاء محسوس هویت و معنویت در جامعه، مصونیت جامعه از بروز و ظهور فساد مختلف با پیشگیری کرامت محور از تهییج و فوران هیجانات جنسی غیر لازم، پیشگیری از بروز امراض جسمانی و روانی، ایجاد تمهیدات لازم برای حضور امن و سالم بانوان در جامعه و نقش‌آفرینی‌های مثبت و اثربخش در تحقق آرمان‌های فاخر اجتماعی، مبارزه با تهاجم فرهنگی غرب و جلوگیری از مرعوبیت فکری و فرهنگی جامعه در مواجهه با سبک زندگی غربی، تأثیرگذاری در اصلاح الگوی مصرف در استفاده از کالاهای تجملاتی، لوازم بهداشتی و آرایشی، کاهش چشمگیر بزه، جرائم، ناهنجاری و آسیب‌های اجتماعی در غالب ابعاد، استحکام جوامع اسلامی در برابر نفوذ بیگانگان و... زمینه‌های پایداری امنیت اجتماعی را فراهم می‌سازد.

از این‌رو می‌بینیم خدای متعال پس از امر به پوشش «جلابیب» (چادرها) می‌فرماید: این کار برای اینکه زنان به عفت شناخته شوند و در امنیت باشند و مورد آزار و اذیت قرار نگیرند، بهتر است؛ بنابراین قرآن، حجاب را از مصادیق مهم تحقق، بقا و ارتقاء امنیت اجتماعی می‌داند و امنیت اجتماعی، هدف اساسی تشریح حجاب است.

بر همین اساس تعبیر «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ» (نور، ۳۰) گویای این است که لازمه ایمان و به‌تبع آن پایداری امنیت، حفظ و کنترل جذابیت‌های غریزی است؛ فلسفه این دستور الهی نیز یک اصل در معرفت نفس است که روایات به آن اشاره دارند: «الْعَيْنُ رَأَتْ الْقَلْبَ» (Tamimi Amadi, 1989:31) (۲۲) چشم، دل را به دنبال خود می‌کشد؛ «الْعُيُونُ مَصَابِدُ الشَّيْطَانِ» (همان: ۵۲) چشم، کمینگاه شیطان است، لذا غَضُّ بصر و چشم‌پوشی عقیقانه، یکی از بهترین راه‌های حفظ ایمان و به‌تبع آن پایداری زیرساخت امنیت است (Qeraati, 2004:5/172) (۲۰).

«همفر»، جاسوس انگلستان در کشورهای اسلامی در یادداشت‌های خود یکی از نقاط قوت مسلمانان را حجاب زنان می‌داند و می‌نویسد: «زنان آنان دارای حجاب محکم هستند که نفوذ فساد در میانشان ممکن نیست... به هر وسیله‌ای که شده باید زن مسلمان را از حجاب اسلام خارج کرد و بی‌حجابی را در بین مسلمانان رایج نمود... خواه‌ناخواه وقتی زن‌ها از حجاب خارج شوند، مردها و جوانان فریفته می‌شوند و در نتیجه، فساد در کانون خانواده‌ها رخ می‌کند. برای اجرا باید اول سعی کرد

بازتعریف زیبایی‌های حجاب و عفاف، در دستور کار اقدامات فرهنگی و گفتمان سازی قرار گیرد.

اساساً به فرمایش پیامبر اعظم (ص)، جامعه به مثابه یک کشتی در دریا است و همه افراد جامعه، مسافران آن (Motaghi Hindi, 1980: 3/69)؛ اگر در این کشتی آب وارد شود، ولو از جایگاه یک فرد، تنها آن فرد را غرق نمی‌کند بلکه همه مسافرین را غرق می‌شوند (Motahari, 1993: 16/202)؛ از این رو اگر این تمثیل را باور کنیم و بیاورانیم که بروز ناهنجاری‌های اخلاقی حاصل از نبود فرهنگ عفاف و حجاب در جامعه، در واقع سوراخ نمودن و به دنبال آن غرق شدن کشتی جامعه است، کشف رابطه عفاف و حجاب و پایداری امنیت اجتماعی با سهولت بیشتری قابل درک خواهد بود.

در تحلیل قرآن، فاجعه انقلاب جنسی غرب به عنوان پیامد نبود فرهنگ عفاف و حجاب، یکی از شاخص‌های مهم عصر جاهلیت است و در این زمینه عبارت کلیدی «جاهلیت نخستین» را بیان می‌نماید: «وَلَا تَبْرَجَنَّ تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (احزاب، ۳۳) - همچون دوران جاهلیت نخستین، با خودآرایی و زینت نمایی در جامعه ظاهر نشوید-.

بنا بر روایات، تعبیر کلیدی «الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» گویای این است که جاهلیت دیگری ظهور خواهد نمود (Arosi Hoveyzi, 1994:4/269)؛ به همین دلیل پیامبر (ص) فرمودند: «من بین دو جاهلیت مبعوث شدم که جاهلیت دوم بسیار سخت‌تر و مصیبت بارتر از جاهلیت اول است.» (Ibn Shajari, 2006: 2/277)؛ با توجه به این معرفت می‌توان گفت یکی از اصلی‌ترین شاخص‌های جاهلیت ثانی نیز «تبرج» و نبود عفاف و حجاب و اشاعه برهنگی است؛ بی‌شک پدیده برهنگی، ثبوتاً بیماری عصر ماست و دیر یا زود به عنوان یک بیماری اثبات و شناخته خواهد شد.

نتیجه‌گیری

بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که عفاف و حجاب و رعایت آن به شیوه‌های گوناگونی در حفظ و پایداری امنیت اجتماعی تأثیر مستقیم دارد و این مهم زمانی ارزش بیشتری پیدا می‌کند که می‌بینیم یکی از خاستگاه‌های امنیت اجتماعی سلامت اجتماعی افراد جامعه است.

یکی از پیامدهایی رعایت حجاب و عفاف، سلامت معنوی و اخلاقی افراد جامعه است که به واسطه‌ی این سلامت معنوی و اخلاقی امنیت اجتماعی افراد و جامعه نیز محقق خواهد شد که در پژوهش حاضر استنادات متعددی از جای‌جای قرآن کریم در تأیید این مورد آمده است. آنچه از یافته‌های پژوهش دریافت می‌شود نشان می‌دهد که این سلامت معنوی و اخلاقی به چهار صورت در جامعه رخ می‌نمایند که عبارت‌اند از: ۱. پیشگیری از ظهور ناهنجاری‌های اخلاقی، ۲. شکل‌گیری فرهنگ عفاف و حیا در جامعه، ۳. ایجاد طهارت قلبی در افراد و ۴. تحقق تزکیه‌ی نفس در افراد و جامعه، که این‌ها هر کدام خود در تأمین امنیت جامعه اثر مستقیم یا غیرمستقیم دارند.

همچنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که از منظر قرآن کریم، عفاف و حجاب از طریق ایجاد آرامش روانی بین افراد جامعه، تعدیل و مدیریت صحیح غرایز، حفظ جایگاه الهی و نقش حقیقی و حیاتی زن در جامعه، تحکیم مقدس‌ترین نهاد اجتماعی یعنی نهاد خانواده، مهار

آمار فزاینده طلاق، مصونیت جامعه از بروز و ظهور فساد مختلف با پیشگیری کرامت محور از تهییج و فوران هیجانات جنسی غیر لازم، پیشگیری از بروز امراض جسمانی و روانی، ایجاد تمهیدات لازم برای حضور امن و سالم بانوان در جامعه و نقش‌آفرینی‌های مثبت و اثربخش در تحقق آرمان‌های فاخر اجتماعی، کاهش چشمگیر بزه، جرائم، ناهنجاری و آسیب‌های اجتماعی در غالب ابعاد، استحکام جوامع اسلامی در برابر نفوذ بیگانگان و... زمینه‌های پایداری امنیت اجتماعی را فراهم می‌سازد.

منابع مالی

تمام منابع مالی و هزینه پژوهش و انتشار مقاله بر عهده ی نویسندگان مقاله بوده و هیچگونه حمایت مالی دریافت نشده است.

مشارکت نویسندگان

این مقاله حاصل مشارکت نویسندگان بوده و ترتیب اسامی بر اساس میزان مشارکت تنظیم شده است.

تعارض منافع

این مقاله با منافع شخصی یا سازمانی منافاتی ندارد و نویسندگان با انتشار مقاله موافق هستند.

ملاحظات اخلاق

نویسندگان در ارجاعات امانت داری را رعایت کرده‌اند و ترتیب اسامی بر اساس میزان مشارکت در نگارش تنظیم شده است.

References

1. Shayegan, Fariba, Asgari, javad,(2018), The role of police management in controlling the phenomenon of hijab under the study of the second district of Tehran, Social security studies, Y12, No46, pp21-42.
2. Fazelian, Porandokht,(2016), Investigating the relationship between the type of hijab and the level of social security among women in Tehran, Research journal of women, first year, no2, pp65-86.
3. Khamnei, Sayyad Ali, 1998, The remarks were made in the session of the question and the response of the responsible managers and editors of student publications.(25/june/1998) (farsi.khamenei.ir).
4. Sharif Razi, 1414 lunar year, نهج دار الهجرة, Qom, البلاغه.
5. Agah, Yasra, Factors affecting social security from the perspective of the Koran and the Hadith, Keyhan newspaper, no19482, date: 8/October/2009.
6. Tajari, Ali Asghar, Anzari, Masoumeh, 2015, Ansari:" The origin of social security from the perspective1 of the Holy Quran" Translation studies, fifth year, no 19, 141-154.
7. Momeni, Mohtahsam, 2017, the station of social security in holy Quran, noticing station of The World Assembly of Shia studies (www.shiastudies.com)
8. Rostami,Fatemeh, 2012, hijab role in developing social security, noticing station Public Relations Department of Islamic Propaganda of Bushehr Province .
9. Kazemi Sahlavani, Hasan, 2014, Hijab and chastity and their role in social and family security from the perspective of the Koran, Kowsar Quranic quarterly magazine, 13th year, no.46, pager 149-159.
10. Tayyebi, Nahid, (1999), Hijab and chastity; a review, woman massage magazine, no.95 Young Journalists Club (www.yjc.ir).
11. Zahedi, Abdulreza, Amra'e, Ayub, Nazarbeigi, Maryam,(2010), The Holy Quran method in the process of institutionalizing "chastity" and "Hijab" by the order of time of sending(verses), Women's Strategic Studies Quarterly, no.49, pages: 49-106.
12. Al-Raghib al-Isfahani, Husain Bin Mohammad, 1412 lunar year, مفردات ألفاظ القرآن، تحقيق: صفوان عدنان داوودی Darolqalam.
13. Ashoori, Dariush, 1387, Political Encyclopedia2, Tehran, pearl, 16th.
14. Gholamalizadeh, Zohreh, 2017, investigating effective causes on stable Social Security; damages, strategies, legal specialized station of Cafe Hoghough (cafehoghough.com).
15. Motahhari, Morteza, 1993, collection of works of the martyred teacher; Motahhari, Tehran, Sadra, third.
16. Mohseni, Reza Ali, 2010, sociological analysis of social security and its role in reducing crime and social damage, journal of good rode and disciplinary security, course2, no.4, pages 1-23.
17. Makarem Shirazi, Naser, 1995, Tafsir Nemooneh, Tehran, دار الكتب الإسلامية، first.
18. Ibn shobeh Harani, Hasan Bin Ali, 1404 lunar year, تحف العقول عن آل الرسول ص, Qom, The lecturers community, second.
19. Dehlhoda, Ali Akbar, 1998, Dehkhoda dictionary, Tehran, Tehran University.
20. Qara'ati, Mohsen, Tafsir Noor , cultural institute of lessons from Quran, 11th.

21. Baqeri, khosrow, 2017, a relook at the Islamic upbringing, Tehran, Madreseh, 41th.
22. Tamimi Amadi, Abd al-Wahid Bin Mohammad, 1410 lunar year, غرر الحکم و درر، دار الكتاب الإسلامي، Qom، الکم،
23. Hamfer, 1999, invisible hands (the notes of Mr, Hamfer the Britain's spy1 in Islamic countries, translation: Ehsan Qarani, Tehran, Golestan-e Kowsar, seco.
24. Haddad- e Adel, Gholam Ali, 1991, culture of nudity and cultural nudity, Tehran, Soroush.
25. Faqih Haqqani, Mousa, 2018, the speech in the meeting named: Westernization and influence of Colonialism in Iran, 1/march/2019, subject
- no.6605, Institute of Contemporary2 Iranian History Studies, (www.iichs.ir)
26. Mottaqi Hindi, Ali, 1401 lunar year, News channel, 2017, news code ۵۴۳۲۰۳, 25/ November/2017 (www.irinn.ir).
27. Aroosi Hoveizi, Abd Ali Bin Jumma, 1415 lunar year, تفسیر نور الثقلین، research: Sayyed Hashem Rasouli Mahallati, Qom, Esma'elian.
28. Ibn Shajari, Hebatollah bin Ali, ۱۴۲۷ lunar year, أمالی ابن الشجري، investigator: Tanahi, Mahmoud Mohammad, Egypt, Cairo, الخانجي مكتبة
29. The Holy Quran.

1- جاسوس

2- معاصر